

A statisztikai oktatás módszertanának kérdéseiről rendezett ankét

A Központi Statisztikai Hivatal Oktatási Osztálya július 25-én ankétot rendezett a statisztikai oktatás módszertanának kérdéseiről. Az értekezleten megjelentek a Statisztikai Hivatal vezetői, az egyetemen, a Számviteli Főiskolán, a közgazdasági középiskolákban statisztikai, politikai gazdaságtani, számviteli és matematikai oktatással foglalkozó tanárok és előadók, a Statisztikai Hivatal iskolájának előadói, valamint a minisztériumok és a Hivatal oktatási osztályának munkatársai.

Az ankétot *Bárd Károly* elvtárs, a Központi Statisztikai Hivatal Oktatási Osztályának vezetője, nyitotta meg. Bevezetőjében ismertetette az ankét célját: a statisztikai oktatás területe egyre szélesedik, ahhoz, hogy a további oktatómunkát még eredményesebbé tegyük, színvonalát emeljük, szükséges, hogy az egyes alapvető módszertani kérdések megvitatásra kerüljenek, az oktatásnál jelentkező problémák és hiányosságok feltárása megtörténjen. Ezután felkérte Rédei Jenő elvtársat, hogy tartsa meg bevezető előadását.

Rédei Jenő elvtárs az értekezlet tárgyát a következő négy pontban foglalta össze:

1. A statisztikai és a matematikai oktatás kapcsolata.

2. A statisztika elhatárolása a matematika, politikai gazdaságtan, számvitel, tervés üzemgazdaságtan oktatásától.

3. A statisztika pártos jellegének kidomborítása a terv végrehajtásának ellenőrzése, a hiányosságok, aránytalanságok feltárása során.

4. Az elemzőkészség kifejlesztése.

E négy ponttal kapcsolatban kifejtette: Ad 1. Abból kell kiindulnunk, hogy a jó statisztikusnak feltétlenül jó számolási készséggel is kell rendelkeznie. A statisztika nem általános társadalmi gazdasági

törvényekre tanít, hanem azokra a módszerekre, amelyekkel a társadalmi és gazdasági törvényszerűségeket mennyiségi formájukban — természetesen — vizsgálni szükséges. A statisztikusnak ismernie kell azokat a mennyiségi-minőségi módszereket, amelyekkel felderíthetők azok a társadalmi és gazdasági jelenségek és folyamatok, amelyek a népgazdaságot, annak egyes ágait egy-egy gazdasági egységét jellemzik. A statisztikus e számításokra vonatkozó módszereket és a konkrét számításokat csak a politikai gazdaságtan, a történelmi materializmus tételeinek, az osztályharc céljának és állásának, a szocializmus építése időszerű feladatainak ismeretében végezheti el. A statisztikus feladata azonban nem a politikai gazdaságtan tételeinek megismertése, hanem pontos, számszerű ábrázolás, statisztikai módszerek segítségével. A statisztikai oktatás feladata pedig e módszerek ismertetése. Az a helyes és sokszor ismételt tétel, hogy a statisztika alapja a politikai gazdaságtan és a történelmi materializmus, nem jelenti azt, hogy a statisztikában a számítások fontossága másodrendű.

Még a közelmúltban is általános volt nálunk az a helytelen elképzelés, hogy a közgazdásznak nem kell tudnia számolni. A Szovjetunióban, a moszkvai Gazdaságstatisztikai Intézetben tanuló egyik magyar ösztöndíjas diák mondta el, hogy számukra milyen meglepetést okozott, hogy ott a hallgatóktól komoly matematikai képzettséget, alapos számolási készséget követelnek meg. A számolási készség e hiányát természetesen egyik napról a másikra pótolni nem lehet. De hogy a hiányosságot megszüntethessük, föltétlenül szükséges annak realitására, méreteire rámutatni. A diá-

kok, de még a matematika tanárok közül is sokan felvetik, hogy a statisztikai vizsgák kedvezőtlen eredménye torz képet ad, nem fedi a diákok tényleges tudását, hanem idegességüknek, zavaruknak, a vizsgától való „drukk“-nak következménye. Nem kétséges, hogy egyes diákok valóban idegesek, zavartak, de olyan kérdésektől jönnek zavarba, hogy pl. háromnak hány százaléka négy. Mind az általános és középiskolai, mind a főiskolai számtan-matematika tanításunknak mulasztásaira mutatnak e hibák. Ugyanakkor a statisztikai oktatásnak is — a maga részéről — a hiányok megszüntetése érdekében többet kell tennie, mint eddig. Feltétlenül szükséges, hogy a statisztikai órák, a statisztikai gyakorlatok keretében a statisztikai számítások helyet kapjanak. A Szovjetunió statisztikai technikumaiban, a gazdasági, statisztikai számítások külön tantárgyat alkotnak. A tanárok munkájának megkönnyítése érdekében, nálunk is a Statisztikai Kiadóvállalat már ebben az évben megkezdte az általános statisztika, iparstatisztika, mezőgazdaságstatisztika anyagához kapcsolódó feladványgyűjtemények kiadását.

Ad 2. A gyakorlati tanítás közben gyakran felvetődik, — különösen az ágazati statisztikában — hogy hol végződik a statisztika és hol kezdődik a tervgazdaságtan, a számvitel. Az általános statisztikában pedig átfedések, azonosságok vannak, részben a matematika, részben a politikai gazdaságtan anyagával.

E kérdés tisztázatlanságának oka legalábbis részben abban keresendő, hogy bár a szovjet statisztikusok nagy lépést haladtak előre a statisztika tárgyának és módszerének tisztázásában, teljesen kielégítő módon ezt a kérdést még nem oldották meg. A Szovjetunióban jelenleg is élénk vita folyik a statisztikának, mint tudománynak tárgyát, tartalmát illetően.

A statisztikai és a matematikai oktatás kapcsolatánál tisztázandó, hogy az egyes statisztikai számításokat (vizonyszámok, átlagok, indexek) a statisztika, vagy a gazdasági számtan tanítsa-e.

A múlt évben a közgazdasági középiskolákban ezeket mind a statisztika, mind a matematika tanította. Ahol statisztikát is tanítanak, nem lehet a matematikai oktatás feladata, hogy közgazdasági tartal-

omtól és konkrét statisztikai anyagtól elvonatkoztatva tanítsa pl. az indexek képességét, hanem feladata az, hogy olyan számolási készséget, biztonságot, olyan matematikai alpműveltséget adjon a hallgatóknak, hogy számukra a statisztikában előforduló (aránylag egyszerű) számítások elvégzése ne jelentsen nehézséget.

A statisztika a politikai gazdaságtanra támaszkodik, de nem úgy, hogy annak egyes tételeit egyszerűen átveszi és anyagába iktatja, hanem a statisztika módszereinek alkalmazásánál a politikai gazdaságtan tételeire támaszkodva tisztában van azzal, hogy az osztályharc szempontjából milyen összefüggések feltárása lehetséges és szükséges. A politikai gazdaságtan tételeit alkalmazva a statisztikában olyan szemléletre kell nevelni a hallgatókat, olyan alap tudást kell számukra adni, hogy önállóan és öleletesen tudják alkalmazni a statisztikai módszereket a szocialista gazdaság fejlődésének ellenőrzésére, arányainak biztosítására, tehát, hogy a statisztikai kutatásoknak az osztályharc, a szocializmus építése szempontjából helyes irányt tudjanak adni.

Például: a vállalati statisztikusnak húsává, vérévé válnék az a követelmény, hogy a szocializmusban a termelésnek jobban kell emelkednie, mint a béreknek, és a statisztikai módszerekkel következetesen vizsgálja a megkívánt arányok megtartását; vagy: tisztában legyen — a szocialista politikai gazdaságtanban tanultak alapján — a takarékoságnak, az önköltségcsökkentésnek, a termelékenység emelésének stb. fontosságával és a célkitűzések ismeretében vállalatánál következetesen tanulmányozza ezt a kérdést. A politikai gazdaságtan segítése a statisztikust abban, hogy a vállalati kérdésekben is népgazdasági szinten tudjon gondolkodni.

A statisztika, valamint a tervezés anyaga között elsősorban az ipar- és kereskedelem-statisztika területén jelentkező átfedés. Felvetődik a kérdés, hogy a statisztika és a tervezés közös alapfogalmai, azok meghatározását melyik tárgy keretében adják elő. Elvben mind az egyik, mind a másik megtehető, azonban bizonyos megfontolások mellett szólnak, hogy az alapfogalmak tanítása a statisztikai oktatás keretében történjék. Ezt indokolja

egyrészt, hogy a tervekészítés munkáját minden esetben megelőzi az előző időszakra vonatkozó statisztikai adatok összeállítása. A tervezés mutatószámainak elkészítése módszertanilag és gyakorlatilag is a statisztikai mutatószámok elkészítése után következik. Másrészt a statisztika több olyan mutatószámot számít, több olyan összefüggést kísér figyelemmel, melyek a tervben nem szerepelnek. Ilyenek például a munkaerő-hullámozás mutatószámai, a termelékenység és a munkaidőkihasználás egyes összefüggései.

A statisztikai és a számviteli oktatás kapcsolatánál ennek hiányos voltát kell kiemelni. Sem a számviteli oktatók nem támaszkodnak eléggé a statisztikára, sem a statisztikusok a számvitelre. Aránylag jól képzett statisztikusaink egyrésze is még kevésbé ismeri a számviteli módszereket és fogalmakat. A Statisztikai Hivatal most tervbe vette, hogy közép- és felsőfokú statisztikai szakvizsgálainak anyagába könyvvelti ismereteket is illeszt.

Ad 3. A szakmai tudás mellett a statisztikusoknak politikai tudást, feladatuk jelentőségének a tudatát is meg kell adni. Meg kell tanítani arra a hallgatókat, hogy pártosan, az osztályharc, a szocializmus építése fegyvereként használják a statisztika eszközeit. Éreztetni kell, hogy a párt és a kormány megtisztelő és felelősségteljes megbízatást adott nekik: a statisztika eszközeivel az államot, a szocializmus ügyét kell erősíteniök, védeniök. A statisztikusok pártosak legyenek és ugyanakkor minden partikuláris befolyástól függetlenek.

A pártosságra való nevelés szempontjából elsősorban a következő irányelveket kell érvényesíteni:

a) A statisztikai oktatás programjába fel kell venni a munkásosztály vezetőinek, különösen Leninnek és Sztálinnak, a statisztikáról szóló tanításait. Ez nem jelentheti az egyes lenini-sztálini idézeteknek sztereotíp, a lélektelen használatban kikopott ismételtetését, — mint ahogy az egyes esetekben megtörtént — hanem el kell olvasatni a hallgatókkal Lenin és Sztálin munkáiból a statisztikára vonatkozó legfontosabb eredeti szemelvényeket. A statisztikára vonatkozó lenini-sztálini szemelvények növelik a jövőendő statisztikusok

önérzetét, jogos büszkeségét hivatásuk iránt.

b) A statisztika pártos, harcoss jellegének kihangsúlyozása feltételezi, hogy a statisztikai elemzés egyes eszközeit a maguk gazdagságában ismertessük: azaz, hogy ezeket az eszközöket dialektikusan úgy kell alkalmazni, hogy a hibákat, a lemaradásokat, ne a mellékes körülményeket, hanem a lényeges eredményeket tárják fel. Ennek a kérdésnek helyes megoldására példaként a Közgazdaságtudományi Egyetem általános statisztikai előadásainak az intenzitási viszonyszámokról szóló fejezetét idézhetjük. Az intenzitási viszonyszámok itt, mint a számonkérésnek, az ellenőrzésnek, a hibák feltárásának és ugyanakkor az eredmények megvilágításának eszközei szerepelnek. A jegyzet világosan kifejti, hogy az intenzitási viszonyszámok közül mindig azt kell kiválasztani, amelyik a gazdaság, a vállalat tevékenységének lényeges oldalára mutat rá. A statisztikai eszközök használatának pártos, harcoss jellege természetesen összefügg a statisztikai módszertan egyéb kérdéseivel, (mint az elemzőkészség kifejlesztése, politikai gazdaságtan és a statisztika kapcsolata, stb.) mégis mást jelent: feltételezi, hogy az egyes statisztikai mutatószámok alkalmazásánál sokoldalúan világítsunk rá annak harci szerepére, meggyőzően, példákkal támasszuk alá, hogy a statisztika a terv végrehajtásának, a szocializmus építésének eleve, gyakorlati fegyvere. Statisztikai tanításunk általában nélkülözi még ezt a harcoss jelleget és ahol legkönnyebb volna a hallgatókkal közösen, megfelelő érdekességű, a statisztika harcoss szerepét kidomborító példákat találni — mint a vállalati statisztikusok konferenciáin —, a vita sokszor érdektelen, szürke.

c) A statisztika harcoss, gyakorlati szerepének kidomborításában nélkülözhetetlenek a konkrét üzemi példák, egy-egy vállalati statisztikus helyesen alkalmazott statisztikai módszereinek ismertetése. Az oktatásnak fel kell dolgoznia a statisztikai értesítőket, a Statisztikai Szemle e tárgyú cikkeit.

Ad 4. Az elemző készség kifejlesztésével kapcsolatban talán nem szükségtelen tisztázni, hogy mi a statisztikai elemzés. Ezen a téren komoly félreértések vannak. Néhányan a statisztikusok

tikai elemzést összekeverik a magyarázók jelentésekkel, a vállalat által felhozott, a számokból ki nem olvasható okoknak előadásaival. Egyesek szerint elemzés például a terv nemteljesítése esetén az a megjegyzés, hogy a nemteljesítéshez hozzájárult, hogy ez és ez a gyár bizonyos alkatrészeket nem szállított le időben. Az, hogy ez nem statisztikai elemzés, persze nem jelenti, hogy az ilyen észrevétel megtétele nem volna fontos. Mások az elemzést még semmitmondóbb módon értelmezik. A számokat egyszerűen szövegbe öntik, azaz megismétlik szavakban a táblázatok legfontosabb adatait. A Statisztikai Hivatal által meghirdetett középiskolai statisztikai pályázaton a pályázók zöme például így oldotta meg az elemzésre vonatkozó feladatot. Sem egyik, sem a másik nem azonos a statisztikai elemzéssel. A statisztikai elemzés olyan statisztikai módszerek, eszközök használatát tételezi fel, amelyek segítségével bizonyos összefüggések, kapcsolatok nyilvánvalóvá válnak. A statisztikai elemzés nem a számoknak szavakkal való felcserélését jelenti, hanem a viszonyszámoknak, átlagoknak, indexeknek, csoportosításoknak, grafikus ábrázolásoknak a statisztikai elemzés eszközeinek olyan külön-külön vagy együttes alkalmazását, amelynek segítségével mélyebb összefüggések felderíthetők.

Mindebből következik, hogy a statisztikai elemzés nem önálló tantárgy. Akkor taníthatjuk meg helyesen statisztikai elemzésre a hallgatókat, ha az elemzés egyes eszközeit — a különböző mutatószámokat — minden esetben konkrét gyakorlati példákon összefüggésükben adjuk elő. Szükséges tehát, hogy egy-egy anyag befejezésekor olyan táblázatokat, mutatószámokat állítsunk össze, amelyekből a hallgatók ki tudnak számítani önállóan olyan viszonyszámokat, átlagokat, indexeket, amelyek ezeknek a jelenségeknek mélyebb összefüggéseit tárják fel és a táblázathoz fűzött szövegben nem mechanikusan ismételtetik a számokat, hanem az azokból levonható lényeges összefüggésekre mutatnak rá. A statisztikai tanároknak, előadóknak küzdeniök kell az ellen, hogy elemzés örvén a kérdéseket leegyszerűsítsék, hangzatos jelszavakat, frázisokat puffogtassanak. Egyes hallgatók hajla-

nak arra, hogy például, amikor a táblázatból azt olvassák ki, hogy a munkabérialap emelkedett az elmúlt időszakhoz, vagy a tervfeladathoz viszonyítva, minden külnöbbség vizsgálata nélkül megjegyezték, hogy itt biztosan bércsalásról van szó, holott a tábla adatainak mélyebb elemzése felderíti, hogy a munkabérialap túllépése a termelési terv túlteljesítése mögött maradt. Ugyanakkor az is helytelen, ha elemzés ürügyén a számokat politikai tartalom nélkül variáljuk. Lenin mondja, hogy „... a számok csak azt bizonyítják, amit közvetlenül mondanak”, de hogy ennek a közvetlen mondanivalónak az adott körülmények között mi a jelentősége (például a termelékenység emelkedésének a mérve nem elegendő, figyelembe véve az új beruházásokat, a normarendezést, a munkaversenyt stb.), azt csak az egyéb intézkedések, a politikai összefüggések ismeretében tárhatjuk fel.

A statisztikai elemzőkézség elsajátítása alapos jártasságot feltételez az elemzési példák megoldásában. Jelenleg ehhez még kevés módszertani segédlet áll az oktatók rendelkezésére. Itt is a Statisztikai Hivatal feladata, hogy elkészítse és kiadja az általános statisztika, az iparstatisztika, a mezőgazdaságstatisztika és kereskedelemstatisztika legáltalánosabb minta-elemzéseinek gyűjteményét. Ismertetni kell azoknak a tábláknak a sémáit, amelyeket a Statisztikai Hivatal vagy a minisztériumok használnak, az ipari vagy mezőgazdasági, stb. tevékenység statisztikai elemzésére. A középiskolákban egy-egy statisztikai anyag tárgyalását elemzési feladatok mintaszzerű megoldásával kell lezárni. Rendszeresíteni kell a statisztikai írásbeli dolgozatokat, amelyeknek témája egy-egy elemzési feladat legyen.

Az érdekeltek résztvevői közül elsőnek *Löte Pál* a 23/2 építőipari vállalat tervosztályvezetője szólalt fel. Löte Pál elvtárs a Számveteli Főiskolán vezetett a múlt évben statisztikai gyakorlatot. A statisztika és számtanítás kapcsolatáról beszélve kifejtette, hogy bár a statisztikai anyag oktatásának keretében nem lehet valakit megtanítani számolni, azonban a gyakorlatokon az eddignél nagyobb súlyt kell helyezni a példák kidolgozására. Ezáltal a hallgatók számolási készsége fokozható. A megfelelő példátár, feladatgyűjtemény ki-

dolgozását szükségesnek tartja és véleménye szerint ugyanilyen értelemben kellene bővíteni a tankönyveket, jegyzeteket is.

Huszár István elvtárs, a Közgazdaságtudományi Egyetem Statisztikai tanszékének tanársegédje, a tanszéknek a hallgatók hiányos matematikai felkészültségével kapcsolatos tapasztalatairól beszélt. A gyakorlatok során azokkal a hallgatókkal, akiknek matematikai felkészültsége a kívánt szintet sem érte el, a tanszék külön foglalkozott. Azonban emellett is rányomta bélyegét a statisztikai vizsgák eredményére a hallgatók egy részének bizonytalan matematikai tudása. A számolási készség hiányát természetesen egyik napról a másikra pótolni nem lehet. Egyetemi szinten ennek kiküszöbölése érdekében a statisztikai tanszék a jövőben szorosabban fog együttműködni a matematikai tanszékkel. A gyenge számolási készséghez kapcsolódó másik hiányosság egyes hallgatók mechanikus gondolkodásmódja. Ezen jól megszerkesztett, gondolkodtató példákkal, a gyakorlatoknak megfelelő megszervezésével igyekeznek segíteni.

Homoki István elvtárs, a szegedi statisztikai technikum igazgatója, a középiskolai statisztikai és matematikai oktatás kapcsolatáról beszélt. E két tárgyat tanító tanároknak szorosan együtt kell működniök, egyrészt azért, hogy az átfedéseket kiküszöböljék, másrészt, hogy a matematikatanárok olyan megfelelő példákat dolgoztassanak ki, amelyek a későbbiek folyamán a statisztikai oktatás anyagába szervesen illeszkednek. A statisztikai és a matematikai oktatási anyag elhatárolásának már a tantervekben meg kell lennie.

Dr. Fülöp Sándor elvtárs, a Könnyűipari Minisztérium tervfőosztályának csoportvezetője, mint a vállalati statisztikusokat vizsgáló bizottság tagja és a statisztikai konferenciák vezetője az iskolán kívül folyó statisztikai oktatás problémáival foglalkozott. Felvetette, hogy a jelenlegi statisztikai oktatás egyik hiányossága, hogy a statisztika mellett számviteli és tervezési ismeretekre nem tanítja a vállalati statisztikusokat. Ezekre pedig munkájuknak elvégzése során elengedhetetlenül szükségük van. Könyvviteli alapismeretek nélkül például az önköltségstatisztikát megérteni nem tudja senki, a tervet pedig a tervkészítés módszereinek és menetének alapismerete nélkül helyesen mérni nem lehet.

A statisztikai oktatómunkában tapasztalható hiányosságok oka nagyrésztben az, hogy az oktatók számára nem adták meg a statisztika tanításának módszertanát. E hiányosságon a lehető legsürgősebben segíteni kell.

Boros Jánosné elvtársnő, a budapesti statisztikai technikum tanára, a statisztika és a politikai gazdaságtan oktatásának kapcsolatáról és a statisztika pártos jellegének kidomborításáról beszélt. A középiskolai oktatásban e téren hiányosságok voltak, bár mind az általános, mind az ágazati statisztika anyaga erre tág lehetőséget nyújt. Felhívta arra a figyelmet, hogy az 1952—53-as tanévben számolni kell azzal, hogy a középiskolák alsóbb osztályaiban a statisztikai tanítást nem előzi meg politikai gazdaságtani oktatás és így a statisztikát tanító tanároknak kell az anyaghoz kapcsolódó politikai gazdaságtani ismeretekre is megtanítani a tanulókat.

Öllé Lajos elvtárs (Közgazdasági Egyetem, statisztikai tanszék) az elemzőkészség kifejlesztésének kérdéséhez szövelt hozzá. Az elemzés tanítása nem képezheti külön részét a statisztikai oktatási anyagnak. Az egyes mutatószámok között fennálló alapvető összefüggéseket az ezen mutatószámokról szóló előadások során kell tárgyalni. Külön az elemzésről szóló előadások csak ismétlései lennének a már előzőekben tárgyaltaknak. A hallgatók elemzési készségének fokozása elsősorban a statisztikai gyakorlatok feladata. A gyakorlatok olyan példákat kell megoldatni, melyek megkövetelik az előadásokon hallottak, az egyes társadalmi, gazdasági jelenségek összefüggő vizsgálatát. Ez egyúttal színesíti, érdekessé teszi az anyagot, és a dialektikus, logikus gondolkodásmódot fejleszti. Ezt az irányelvet kell követni a példatárak összeállításánál is. Szerkezetileg az egymást követő példákknak egyre nehezebbeknek kell lenniök, a mutatószámok mind szélesebb körét kell magukban foglalniök.

Szabó László elvtárs, a Számviteli Főiskola statisztikai tanszékének tanára, felvetette, hogy a matematikai oktatás eltávolodik az élettől. A matematikai oktatás során a példák kiválasztására fokozottabb gondot kell fordítani. A matematikai és statisztikai oktatás kapcsola-

táról szólva azt mondta, hogy abból, hogy a matematika adja elő a statisztika egyes eszközeit, csak olyan zavar támadhat, hogy a hallgatók „fújják” a képleteket anélkül, hogy értenék, hogy közgazdaságilag miről is van szó. A statisztika és a tervezés, valamint a könyvvitel kapcsolatáról szólva javasolta az egészséges munkagyakorlatok megszervezését.

Kreko Béla elvtárs, a Gazdasági és Műszaki Akadémia matematika tanára, rámutatott arra, hogy az anketon felszólalók a statisztikai oktatás során tapasztalt számolási, matematikai hiányosságokért egyértelműen a matematikai oktatást és a matematika-tanárokat kívánták felelőssé tenni, holott magát a statisztikai oktatást is szükséges ebből a szempontból komolyan megbírálni. Magának az anketának tanulságait elsősorban a statisztikai technikumokban kell felhasználni. A számolási készség fokozása érdekében azt tanácsolta, hogy vezessék be a logarítccal való számolás tanítását. Ez nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a mechanikus műveletek elvégzése mellett megtanuljanak a számokkal bánni, az eredmények nagyságrendjének megállapításában gyakorlatra tegyenek szert. Emellett több időt kellene fordítani a fejszámolás fejlesztésére.

Ezekután *Schneller Károly*, a szegedi egyetem statisztikai tanára és *Theisz Ede*, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem statisztikai tanára, a statisztikai oktatás kérdésének pedagógiai részéhez szöveget hozta. Kifejtették, hogy a statisztikai oktatást szemléletesebbé, könnyebben érthetővé lehetne tenni a grafikus ábrázolási módszerek fokozottabb alkalmazásával. Kérték, hogy ehhez a Központi Statisztikai Hivatal folyóiratain keresztül a támogatást adja meg. *Theisz* professzor a jogászképzés során a statisztikában lévő logikai kapcsolatok hangsúlyozásának szükségességéről beszélt.

Mizerák Józsefné, III. éves egyetemi hallgató és *Székfi Magda*, a Mező-utcai statisztikai technikum tanulója, a statisztika tanulása terén szerzett tapasztalataikról beszéltek. Az egyetemen a gyakorlatok nincsenek megfelelően összehangolva, a gyakorlatvezetők kevés példát hoznak fel a gyakorlati élet területéről. A statisztika a gyakorlati életben betöltött szerepének fokozottabb kihangsúlyozásával és bemutatásával a statisztikát jobban meg-

lehetne szeretetni a hallgatóság. A technikumokon a jövőben a statisztikai szakörök számát és színvonalát emelni fogják. A budapesti statisztikai technikum szakköre elhatározta, hogy az iskolában a jövő tanévben a diákok között statisztikai minta-adatfelvételt fog végrehajtani.

A felszólalásokra válaszolva *Rédei* elvtárs rámutatott arra, hogy a statisztika előtti álló országos feladatok elvégzéséhez a jövőben még fokozottabban lesz szükség megfelelően képzett statisztikusokra. A statisztika színvonalának emeléséhez pedig elengedhetetlenül szükséges a statisztika oktatási módszertanának a kidolgozása. Ennek jegyében rendezték meg ezt az anketát.

A matematikai felkészültséggel kapcsolatban leszögezhető, hogy a legnagyobb hiányosság e téren abban mutatkozik, hogy a hallgatók mechanikusan gondolkodnak, nincsen meg a kellő gyakorlatuk a számolásban. Az arányok, a nagyságrendek megállapítása még komoly nehézséget jelent számukra. Ezen a hiányosságon az anket tapasztalatai alapján a matematikai oktatás mellett a statisztikai gyakorlatoknak is segítenők kell.

A Központi Statisztikai Hivatal által kiadandó példatárak összeállításánál hasznosítani kívánjuk az értekezlet tanulságait, ezek fel fogják ölelni mind a számolási készség fokozására, mind az elemzés fejlesztésére és gyakorlásra alkalmas példákat. A példatárak a matematika-tanárok számára is segítséget fognak nyújtani a megfelelő példák kidolgozásához és kiválasztásához.

A tervgazdasági és számviteli ismeretek oktatása feltétlenül szükséges a statisztikusok képzésénél. Az új statisztikai vizsgarendszer közép- és felsőfokú vizsgáinak anyagát már ennek megfelelően állították össze.

Az anketon elhangzott felszólalások, javaslatok bő anyagot szolgáltatnak az Oktatási osztály további munkájához. Az Oktatási osztály feladata lesz, hogy azt rendszerezze, feldolgozza. A statisztika tanítása módszertanának kidolgozásához haldéktalanul hozzá kell kezdeni és ebbe feltétlenül be kell vonni az e téren gazdag tapasztalatokkal rendelkező tanárokat és oktatókat.

Az értekezletet *Bárd Károly* elvtárs zárta be. Megállapította, hogy az anketát az első

sikeres lépést jelentette azon módszerek feltárásához és megismeréséhez, melyekkel a statisztika tanítása továbbfejleszhető. Kérte a megjelenteket, hogy a felvetett problémákkal a továbbiakban is foglalkozzanak, észrevételeiket feltétlenül juttassák

el a Statisztikai Hivatal Oktatási osztálya-hoz. Az értekezlet tapasztalatainak érvényesítését már a most meginduló 1952—53-as tanévben megkezdik és nem kétséges, hogy ennek nyomán a statisztikusok képzettsége, szakmájuk iránti szeretete tovább fog nőni.

A Békésmegyei Statisztikai Kirendeltség munkájának első tapasztalatai

A Statisztikai Hivatal helyi szervei a független területi statisztikai szervek megalakulása előtt a tanácsok Terv- és Statisztikai Osztályán belül végezték feladatukat. A statisztikai munkát a járási tanácson belül lebecsülték, tehernek érezték. A statisztikai csoport munkájának a Megyei Tanács sem tulajdonított különösebb fontosságot és csak ritka esetben hívta meg a V. B. elé a csoportot, hogy számoljon be munkájáról.

A statisztikai csoport alig végzett érdemi statisztikai munkát, elemzést, értékelést. Munkájuk nagy részét az adatok begyűjtése és összesítése képezte. Ez a munka csaknem teljes egészében mezőgazdasági vonatkozású volt (gazdálajstrom, vetésterületi összeírás, állatszámírlás, TSZCS adatgyűjtése) és csak kis részben foglalkoztunk a helyi ipar, kereskedelem, szociális- és kulturális élet adataival.

A mezőgazdasági statisztikai munkák túlsúlyának az volt az oka, hogy az egyéni gazdaságok nagy száma, szétszórtsága alapos helyi tanulmányozást tett szükségessé az ellenőrzés hathatós megszervezése érdekében. A csoport kis létszáma miatt a többi feladatokkal nem is tudott megfelelően foglalkozni, mert egy-egy előadóra a mezőgazdasági kampánymunkákon kívül — melyben mindenkinek részt kellett venni — még a szociális, kulturális, oktatási, népművelési, népmozgalmi, lakás-, iparstatisztikai feladatok elvégzésére is jutott. Elképzelhető, hogy ilyen feltételek mellett ezeket a fel-

adatokat valamirevaló módon elvégezni nem lehetett. Nem is szólva arról, hogy a Tanács a statisztikai csoportot gyakran egyéb — a statisztikával egyáltalában nem összefüggő — feladatok elvégzésére is igénybe vette.

Döntő fordulatot hozott a statisztikai munkában a Minisztertanács 2021/6/1952. sz. határozata, mely a területi statisztikai szervek felállítását, a tanácstól független kirendeltségek és felügyelőségek megalakítását rendelte el, meghatározta a beszámolási rendszer és egységes statisztikai módszerek kialakítását és a Hivatal feladatává tette az egységes statisztikai munka rendszeres ellenőrzését és a statisztikusok képzését. A rendelet megjelenése lehetővé tette, hogy a statisztikai szervek minden helyi befolyástól függetlenül végezhesék munkájukat.

Az átszervezés nehéz feladat elé állította a statisztikai csoportot. A rendelet megjelenése után az volt az első feladat, hogy a felügyelőségek és a kirendeltség részére megfelelő munkafeltételeket, telefonösszeköttetést stb. biztosítsunk. Még nagyobb feladatot jelentett a bővülő hivatal részére az új káderek biztosítása.

Az átszervezéssel teljesen megváltozott a helyi statisztikai szervek munkája és feladata. Megváltozott a statisztikai csoportok viszonya a Tanácshoz és társhatóságokhoz is. A területi statisztikai szervek dolgozói nehezen illeszkedtek be a megváltozott helyzetbe. Különösen a járásoknál voltak

nehézségek, ahol hozzászoktak az állandó gyámkodáshoz és irányításhoz. Nehezen szokták meg, hogy ezután teljesen önállóak, és a járás területén a statisztikai munkát teljesen önállóan kell végezniök. Különösen a vezetés elsajátításánál voltak nehézségek. A vezetés megszilárdítása érdekében egyes járásokban átcsoportosítást kellett végrehajtani. A helyes munkamódszerek kialakítása érdekében több ízben munkaértekezletre hívtuk össze a felügyelőségek dolgozóit.

Az átszervezéssel kapcsolatban a statisztikusok szakmai továbbfejlődése előtt nagyobb perspektívák nyílnak. Eddig egyhelyben topogtunk, általában csak időszakonként megismétlődő, azonos jellegű feladatokat végeztünk. Most munkánk érdekesebb lett, jobban át tudjuk tekinteni a megyére vonatkozó statisztikai adatokat.

A területi statisztikai szervek megalakulása óta az első nagyobb munkát a tavaszi vetésterület összeírása jelentette. A munkában elkövetett hibák megmutatták, hogy nem vettük eléggé tekintetbe a megváltozott körülményeket. Az ellenőrzés során most már nem mint a Tanács felügyeleti szervei, hanem mint önálló szervek végeztük munkánkat. Sok községben, ahol nem értették meg a statisztikai hálózat szerepét, azt mondták, hogy most már a statisztikai kirendeltség — mert a tanács apparátusából kivált — nekik nem adhat utasítást, hanem csak a Tanács megfelelő osztálya.

Ezeket a tanácsokat meg kellett győzni helytelen állásfoglalásukról. Olyan adatgyűjtésnél, melyre az igazgatási szerveknek is utasítást kellett adniok, akadályozta a munkát az igazgatási szervek késlekedése. Így történt ez a fagykár által érintett területek összeírásánál is. Az igazgatási szer-

vek rendelete csak egy-két nappal a járási összesítő elkészítése előtt érkezett meg.

A területi statisztikai hálózat megalakulása óta már teremtett magának bizonyos tekintélyt. Míg a Tanács Terv- és Statisztikai osztályán dolgoztunk, addig a Tanács egyes osztályai igen ritkán kerestek fel azzal, hogy részükre adatokat adjunk ki. Ma már látják, hogy adataink helyesek és hogy a központi szervek is a statisztikai szervezet adatait veszik figyelembe, és mind több azoknak a száma, akik kérésükkel a megyei kirendeltséghez fordulnak.

Az átszervezéssel kapcsolatos munka az ipari, kereskedelmi, szociális és kulturális vonalon tulajdonképpen csak július 1-ével indult meg, így arról még nincsenek tapasztalataink. Máris megállapítható azonban, hogy a vállalatok általában jól fogadják ellenőrzéseinket, követik útmutatásainkat és mindinkább látják a statisztikai adatszolgáltatás jelentőségét. Maguk a vállalati statisztikusok is elmondják, hogy az utóbbi időben sokat nőtt a statisztika fontossága.

A területi statisztikai hálózat dolgozóinak feltétlenül fejleszteniök kell szakmai és politikai tudásukat, hogy a fokozódó követelményeknek megfeleljenek. Ezt szolgálják a Központi Statisztikai Hivatal által rendszeresített bentlakásos tanfolyamok, az egyéni tanulás rendszeres konferenciái, ahol megismerkednek a Szovjetunió tapasztalataival, szakmailag és politikailag is fejlődnek. A statisztikai kirendeltségek dolgozói csak így tudják azt a megtisztelő és szép feladatot betölteni, mellyel pártunk és kormányzatunk megbízta őket.

Garai József

a KSH Békésmegyei Kirendeltségének vezetője

Ankét a Statisztikai Kiadóvállalat 1953. évi könyvkiadási tervéről

A Statisztikai Kiadóvállalat 1952. augusztus 7-én értekezletre hívta össze a Központi Statisztikai Hivatalban és a statisztikai munka egyéb területein dolgozó elvtársakat, akik résztvettek a statisztikai folyóiratok és a statisztikai oktatás munkájában. Az ankéton ismertették az 1953. évi statisztikai könyvkiadási programot.

A programhoz a megjelentek közül számosan szoltak hozzá és azt javaslataikkal kiegészítették. Az értekezlet során kiderült, hogy különösen a mezőgazdasági statisztika, a nemzeti jövedelemszámítás egyes kérdései, a statisztikai oktatás, az ellenőrzés, az operatív számvitel területén van hiány megfelelő szakirodalomban.

A hozzászólók rámutattak arra, hogy nagy szükség van az olyan statisztikai

szakkönyvek megjelentetésére, amelyek tisztázzák a statisztikai és a számviteli munka kapcsolatait, elősegítik a legjobb elemző módszerek kialakítását és emelik a statisztikusok szakmai képzettségét. Elhangzott az a javaslat, hogy egy munkaközösség készítsen el egy kiadványt „A statisztika alkalmazása a vállalati ellenőrzésnél” címmel, mely mind az ellenőrök, mind a statisztikusok részére hasznos lenne. Többen javasolták, hogy a Kiadóvállalat jelentessen meg olyan kiadványokat, mint a „Statisztika a vállalatvezetés szolgálatában” c. brosúra volt, amely igen alkalmasnak mutatkozott a statisztika és a statisztikai elemzés népszerűsítésére.

Az ankét hasznos javaslatokkal egészítette ki a Kiadóvállalat 1953. évi könyvkiadási tervét.

A Központi Statisztikai Hivatal Ipari főosztályának lapja, az

IPARSTATISZTIKAI ÉRTESÍTŐ

az iparstatisztika gyakorlati és időszerű elméleti kérdéseivel foglalkozik, kapcsolatot képez az üzemi statisztikusok és a Központi Statisztikai Hivatal között, az iparstatisztikusok mindennapi munkájának segítőtársa.

Megjelenik minden hónap végén

Előfizetési ára egy évre 24 Ft, félévre 12 Ft

Egyes szám ára: 2 Ft

Megrendelhető a Posta Központi Hirlapirodánál
(V. József-nádor tér 1.)